

Brexit en President Trump: symbool van een zieltogend maatschappelijk systeem

In het oude Rome was de waanzin van de keizers meer regel dan uitzondering. Weinig historici twijfelen eraan dat dit een teken was van Rome's aftakeling. Vandaag is een enge clown tot koning gemaakt in de machtigste natiestaat van de wereld, en toch wordt dit in het algemeen niet opgevat als een teken dat de kapitalistische beschaving reeds een vergevorderd stadium heeft bereikt van haar eigen verval. De toename van het populisme in de centrale landen van het systeem, waar we snel na elkaar eerst de Brexit en daarna de overwinning van Donald Trump hebben gezien, drukt het toenemend verlies uit door dat de heersende klasse van haar greep op de politieke machine. Wij zijn getuige van een enorme politieke crisis als gevolg van de versnelde ontbinding van de maatschappelijke orde, door de complete onmacht van de heersende klasse om de mensheid een toekomstperspectief te bieden.

Maar het populisme is ook een product van het onvermogen van de uitgebuite klasse, het proletariaat, om een revolutionair alternatief naar voren te schuiven, zodat er een ernstig gevaar bestaat dat het wordt meegesleurd in een reactie die is gebaseerd op machteloze woede, op angst, op het zoeken van zondebonken onder de minderheden en een bedrieglijke zoektocht naar een verleden, dat nooit echt heeft bestaan.

* Het neoliberale model heeft het wereldkapitalisme gedurende de afgelopen twee decennia goede diensten bewezen, maar het nadert nu zijn grenzen. En nu dreigt het gevaar dat de tendens van het 'ieder voor zich', dat wij hebben gezien op de imperialistische vlak, wordt overgeheveld naar het economische terrein, waar het tot dusver min of meer in toom was gehouden.

Trump symboliseert een bourgeoisie die werkelijk ieder perspectief heeft verloren om de maatschappij te beheren. Hoe ijdel en narcistisch hij ook is, hij is niet gek, maar belichaamt de waanzin van een systeem dat geen opties meer heeft, zelfs niet die van een wereldoorlog. Ondanks haar neergang is de heersende klasse al meer dan een eeuw in staat geweest om gebruik te maken van haar eigen politieke en militaire apparaat - met andere woorden, haar bewuste tussenkomst als een klasse - om een volledig verlies van controle te voorkomen, en een definitieve afloop van de gang naar chaos, die inherent is aan het kapitalisme. Zelfs als we niet de capaciteit van onze vijand moeten onderschatten om met nieuwe tijdelijke oplossingen te komen, beginnen de grenzen van deze controle langzamerhand op te doemen.

* Wat Trump en het populisme in het algemeen vooral kenmerkt is hun onvoorspelbaarheid. Er is tevens het feit dat Trump, nog voor het ontbijt, een dozijn tegenstrijdige dingen kan zeggen, en dat zoiets niet van invloed lijkt te zijn op de steun die hij in de campagne ondervindt. Maar wat gewerkt heeft in de verkiezingscampagne kan wel eens niet zo goed werken in zijn ambt als president.

Zo vertelt hij over de bevrijding van de Amerikaanse zakenman van de bureaucratie. Maar tegelijkertijd praat hij ook over een omvangrijk programma van het herstel van de infrastructuur in de binnensteden, het aanleggen van wegen, scholen en ziekenhuizen en het doen heropleven van de industrie voor fossiele brandstoffen door het afschaffen van de regels voor milieubescherming. Hij beloofde miljoenen illegale immigranten te verjagen, maar veel van de Amerikaanse economie hangt juist af van hun goedkope arbeidskracht. Met betrekking tot het buitenlands beleid, combineert hij de taal van het isolationisme en terugtrekking (zoals zijn dreigement om de betrokkenheid van de VS bij de NAVO te verminderen) met de taal van het interventionisme, met zijn geraaskal over het 'plat bombarderen van ISIS', en de belofte de militaire uitgaven te vergroten.

* Op internationaal vlak kan de overwinning van Trump worden gelijkgesteld aan, zoals hij het zelf formuleerde, 'Brexit plus plus plus'. Maar zij kan tevens een krachtige impuls geven aan rechtse populistische partijen in West-Europa, niet in het minst aan het Front National in Frankrijk, waar de

presidentsverkiezingen worden gehouden in 2017. Dit zijn allemaal partijen die zich willen terugtrekken uit multi-nationale handelsorganisaties en een economisch protectionisme bepleiten met als gevolg nog meer instabiliteit en 'ieder voor zich'.

* Maar misschien is wel het belangrijkste element in de overwinning van Trump de woede tegen de neoliberale 'elite' die zich heeft geïdentificeerd met de globalisering en het overwicht van de financiële sector op de economie - macro-economische processen die een verrijking vormen voor een kleine minderheid ten koste van de meerderheid, en vooral ten koste van de arbeidersklasse in de oude sectoren van de productie en de grondstoffenwinning. 'Globalisering' betekende de grootschalige ontmanteling van verwerkende industrieën en de overheveling daarvan naar landen als China, waar de arbeidskracht veel goedkoper is en de winsten dus veel hoger zijn. Het betekende ook het 'vrije verkeer van arbeiders', wat voor het kapitalisme een ander middel is om arbeid te goedkoper te maken, door de migratie van 'armere' naar 'rijkere' landen.

De stem voor de Brexit en voor Trump was vooral een *tegen*-stem - tegen de groeiende ongelijkheid in rijkdom, tegen een systeem dat hen en hun kinderen, naar hun oordeel, een toekomst heeft ontnomen. Maar deze oppositie werd ingekaderd vanwege het volledig ontbreken van een echte beweging van de arbeidersklasse en heeft daarmee de populistische wereldvisie gevoed, die de elite de schuld geeft voor de uitverkoop aan buitenlandse investeerders.

Het grootste probleem voor onze klasse is dat het overduidelijke bankroet van de bourgeoisie op alle vlakken - economisch, politiek, moreel - met uitzondering van een zeer kleine minderheid, geen revolutionaire kritiek op het systeem losmaakt, maar eerder misplaatste woede en verpestende verdelingen in onze eigen gelederen. Dit vormt een ernstige bedreiging voor de toekomstige mogelijkheid om het kapitalisme te vervangen door een menselijke samenleving.

De IKS nodigt U uit om over deze analyse van de wortels van het populisme, als een wereldwijd fenomeen, meer diepgaand te komen discussieren:

Datum: zaterdag 25 maart om 14u00 – 18u00.

Plaats: Antwerpen, zaaltje café Multatuli, Lange Vlierstraat 9

Wij moedigen de lezers ook aan de analyses te onderzoeken verschenen op onze website:

* 'Over de kwestie van het populisme' (<http://nl.internationalism.org/iksonline/201701/1357/over-de-kwestie-van-het-populisme>).

* 'Brexit, Trump: Setbacks for the ruling class, nothing good for the proletariat', August 31, 2016.

* 'President Trump: symbool van een zeltogend maatschappelijk systeem' (<http://nl.internationalism.org/iksonline/201611/1348/president-trump-symbool-van-een-zieltogend-maatschappelijk-systeem>)

Een gezamenlijk initiatief van:

* *Internationalisme*, Afdeling in België van de IKS, Belgium@internationalism.org

* *Wereldrevolutie*, Afdeling in Nederland van de IKS, Nederland@internationalism.org